O‘TKIR HOSHIMOVNING “DUNYONING ISHLARI” QISSASIDA CHEGARALANGAN LEKSIKANING LINGVOUSLUBIY XUSUSIYATLARI

Ibadullayeva Sevinch Ismatillo qizi
OSIYO XALQARO UNIVERSITETI 1-BOSQICH MAGISTRANTI

Annotatsiya:Mazkur maqolada O‘zbekiston xalq yozuvchisi O‘tkir Hoshimovning *“Dunyoning ishlari”* qissasida qo‘llangan chegaralangan leksik birliklarning lingvistik va uslubiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida asarda uchraydigan dialektizmlar, etnografizmlar, so‘zlashuv leksikasi hamda emotsional-ekspressiv birliklarning badiiy matndagi vazifalari yoritildi. Aniqlanishicha, ushbu leksik qatlamlar qahramonlarning individual nutqini shakllantirish, milliy koloritni yaratish, voqealar sodir bo‘layotgan ijtimoiy-madaniy muhitni ochish hamda yozuvchi individual uslubini namoyon etishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Shuningdek, chegaralangan leksikaning badiiy-estetik imkoniyatlari hamda uning kitobxon ruhiyatiga ta’siri ilmiy jihatdan asoslandi.

Kalit so‘zlar: chegaralangan leksika, dialektizm, etnografizm, so‘zlashuv leksikasi, lingvopoetika, individual uslub, O‘tkir Hoshimov, badiiy matn.

Abstract

This article analyzes the linguistic and stylistic features of restricted vocabulary used in Otkir Hoshimov’s novella *“Dunyoning ishlari”*. The study focuses on dialectal words, ethnographic vocabulary, colloquial expressions and emotionally expressive lexical units. The analysis shows that these lexical layers play an important role in creating the individuality of characters, expressing national identity, reflecting the social environment and revealing the author’s unique artistic style. The research also highlights the artistic and stylistic functions of restricted vocabulary in Uzbek literary texts.

Keywords: restricted vocabulary, dialectisms, ethnographic words, colloquial vocabulary, linguopoetics, artistic text, Otkir Hoshimov.

Kirish

Til jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan ijtimoiy hodisa bo‘lib, xalqning tarixiy taraqqiyoti, ma’naviy qadriyatlari, urf-odatlari va milliy tafakkurini o‘zida mujassamlashtiradi. Badiiy adabiyot esa tilning estetik imkoniyatlarini eng mukammal namoyon etuvchi san’at turidir. Shu sababli badiiy matn tilini lingvistik jihatdan tadqiq etish bugungi o‘zbek tilshunosligining dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

So‘nggi yillarda lingvopoetika, matn lingvistikasi va badiiy uslub masalalariga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlarda yozuvchi individual uslubini belgilovchi leksik vositalarni o‘rganishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, chegaralangan leksika tarkibiga kiruvchi dialektizmlar, etnografizmlar, kasb-hunar leksikasi va so‘zlashuv birliklari badiiy asarning milliy ruhini ifodalashda muhim vosita hisoblanadi.

O‘zbekiston xalq yozuvchisi O‘tkir Hoshimov ijodi xalqona uslub, samimiy tasvir va hayotiy obrazlari bilan o‘zbek adabiyotida alohida o‘rin egallaydi. Uning *“Dunyoning ishlari”* qissasi ona siymosini ulug‘lovchi, insoniy mehr-muhabbatni tarannum etuvchi eng sara asarlardan biri sanaladi. Mazkur asarda yozuvchi o‘zbek xalqining kundalik turmushi, urf-odatlari va ma’naviy qadriyatlarini jonli xalq tili vositasida tasvirlagan. Shu bois asarda qo‘llangan chegaralangan leksik birliklar yozuvchi uslubining muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo‘ladi. Mazkur tadqiqotning maqsadi *“Dunyoning ishlari”* qissasida qo‘llangan chegaralangan leksik birliklarni aniqlash, ularning turlarini tasniflash hamda badiiy-uslubiy vazifalarini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqotda tavsifiy, qiyosiy va lingvopoetik tahlil metodlaridan foydalanildi.

1. Chegaralangan leksika haqida nazariy qarashlar

Leksikologiyada chegaralangan leksika deb ma’lum hudud, kasb, ijtimoiy guruh yoki

tarixiy davr doirasida faol qo‘llanadigan til birliklariga aytiladi. Bunday birliklar umumxalq leksikasidan qo‘llanish doirasining cheklanganligi bilan farqlanadi. Ular tilning tarixiy taraqqiyoti, hududiy xususiyatlari va xalqning turmush tarzi bilan chambarchas bog‘liq holda shakllanadi. O‘zbek tilshunosligida chegaralangan leksika masalalari A. Hojiyev, E. Begmatov, A. Nurmonov, B. Yo‘ldoshev, A. Shomaqsudov singari olimlarning ilmiy tadqiqotlarida yoritilgan. Tadqiqotchilar dialektizmlar, etnografizmlar va boshqa chegaralangan leksik birliklarning badiiy matndagi vazifasi faqat nominativ ma’no bilan cheklanmasligini, balki obraz yaratish, tarixiy muhitni tiklash, milliy koloritni ifodalash va qahramonlar nutqini individuallashtirishda muhim vosita ekanligini ta’kidlaydilar.

Badiiy asarda chegaralangan leksika yozuvchi individual uslubining ajralmas qismi hisoblanadi. Yozuvchi bunday birliklardan foydalanish orqali kitobxonni tasvirlanayotgan voqelik muhitiga olib kiradi, qahramonlarning yashash joyi, ijtimoiy kelib chiqishi, dunyoqarashi va ruhiy holatini tabiiy ifodalaydi. Ayniqsa, xalqona ruh ustuvor bo‘lgan asarlarda dialektizmlar va etnografik birliklar matnning emotsional-ekspressiv ta’sirini kuchaytiradi.

O‘tkir Hoshimov ijodida ham chegaralangan leksika ana shunday funksional vazifalarni bajaradi. Adib xalq tilining tabiiy imkoniyatlaridan mohirona foydalanib, qahramonlar nutqini hayotiy va ishonarli tasvirlashga erishgan. *“Dunyoning ishlari”* qissasida uchraydigan dialektizmlar, milliy-maishiy buyum nomlari, murojaat shakllari hamda xalqona iboralar asarning badiiy qimmatini oshiruvchi muhim uslubiy vositalar sifatida namoyon bo‘ladi.

2. “Dunyoning ishlari” qissasida dialektizmlarning lingvistik va uslubiy tahlili

O‘tkir Hoshimov ijodining muhim xususiyatlaridan biri xalq tilining tabiiy boyliklaridan unumli foydalanishidir. Yozuvchi badiiy matnda dialektizmlardan

shunchaki mahalliy so‘z sifatida emas, balki obraz yaratish, voqealar sodir bo‘layotgan muhitni tasvirlash va personajlarning nutqini individuallashtirish vositasi sifatida foydalanadi. Shu jihatdan *“Dunyoning ishlari”* qissasi chegaralangan leksikaning badiiy imkoniyatlarini yaqqol namoyon etuvchi asarlardan biri hisoblanadi.

Dialektizm ma’lum hudud aholisi nutqiga xos bo‘lgan, adabiy til me’yoridan farq qiluvchi til birligidir. Bunday birliklar badiiy matnda qo‘llanganda tasvirning tabiiyligini kuchaytiradi hamda personajlarning qaysi hudud vakili ekanligini ifodalashga xizmat qiladi. O‘tkir Hoshimov dialektizmlarni me’yorida qo‘llab, ularning badiiy-estetik imkoniyatlaridan mohirona foydalangan.

Qissada eng ko‘p uchraydigan dialektal birliklardan biri **“oyi”** murojaat shaklidir. Adabiy tilda bu birlik **“ona”** yoki **“oyijon”** shaklida qo‘llanishi mumkin. Ammo yozuvchi “oyi” shaklini tanlash orqali o‘zbek oilalariga xos samimiy muhitni yaratadi. Bu murojaat shakli nafaqat ona obrazining mehribonligini, balki farzandning onaga bo‘lgan cheksiz hurmati va mehrini ham ifodalaydi. Shu sababli “oyi” so‘zi qissaning emotsional-estetik markaziga aylangan.

Yana bir faol qo‘llangan birlik **“o‘rgilay”** so‘zidir. Mazkur murojaat o‘zbek xalqining og‘zaki nutqida mehr, erkalash va g‘amxo‘rlik ma’nolarini ifodalaydi. Asarda ushbu birlik ayniqsa ona nutqida ko‘p uchraydi va qahramonning ruhiy holatini ochishda muhim uslubiy vazifa bajaradi. Oddiy “bolam” murojaatiga nisbatan “o‘rgilay” so‘zi ancha kuchli emotsional-ekspressiv ma’noga ega bo‘lib, ona qalbidagi cheksiz muhabbatni ifodalaydi.

Asarda uchraydigan **“xo‘p”**, **“qo‘yaver”**, **“qani”**, **“bo‘la qol”**, **“e, bolam”** kabi birliklar ham xalq og‘zaki nutqining tabiiy elementlari hisoblanadi. Ushbu so‘zlar dialoglarning sun’iylashib ketishiga yo‘l qo‘ymaydi, aksincha, personajlar nutqining hayotiyligini ta’minlaydi. Ayniqsa, ona va farzand o‘rtasidagi suhbatlarda bunday birliklarning faol qo‘llanishi kitobxonda ishonchlilik hissini uyg‘otadi.

Qissada dialektizmlar faqat murojaat shakllari bilangina cheklanmaydi. Ayrim milliy-

maishiy predmetlar nomlari ham xalq tiliga xos ko‘rinishda berilgan. Masalan, **“kalish”**, **“ko‘rpacha”**, **“supa”**, **“tancha”** kabi birliklar tasvirlanayotgan muhitning milliy xususiyatlarini ochib beradi. Yozuvchi bu birliklarni adabiy til sinonimlari bilan almashtirmaydi. Chunki aynan ushbu so‘zlar voqelikning tabiiyligini va milliy koloritini ta’minlaydi.

Dialektal birliklarning yana bir muhim vazifasi personajlarning individual nutqini yaratishdir. O‘tkir Hoshimov har bir qahramonni o‘ziga xos til vositalari orqali gavdalantiradi. Ayniqsa, ona obrazi nutqida qo‘llangan xalqona murojaatlar, duolar, nasihat mazmunidagi iboralar va mahalliy so‘zlar uning mehribon, dono va bag‘rikeng inson ekanligini ochib beradi. Shu jihatdan dialektizmlar obraz xarakterini yaratishning muhim vositasi sifatida namoyon bo‘ladi.

Bundan tashqari, dialektizmlar matnda milliy mentalitetni ifodalashga ham xizmat qiladi. O‘zbek xalqining kattaga hurmat, kichikka izzat, ota-onaga ehtirom kabi qadriyatlari aynan xalqona nutq birliklari orqali yorqin namoyon bo‘ladi. Natijada kitobxon nafaqat voqealarni kuzatadi, balki o‘zini ana shu muhit ichida his qiladi. Shunday qilib, *“Dunyoning ishlari”* qissasida dialektizmlar yozuvchi individual uslubining ajralmas qismi hisoblanadi. Ular qahramonlar nutqining tabiiyligini ta’minlaydi, milliy ruhni kuchaytiradi, obrazlarning psixologik holatini ochadi hamda badiiy matnning estetik ta’sirchanligini sezilarli darajada oshiradi.

3. “Dunyoning ishlari” qissasida etnografizmlar va so‘zlashuv leksikasining lingvopoetik xususiyatlari

O‘tkir Hoshimov ijodining muhim belgilaridan biri xalqning turmush tarzi, urf-odatlari va milliy qadriyatlarini til vositasida tabiiy ifodalashidir. Adib *“Dunyoning ishlari”* qissasida etnografik leksika va so‘zlashuv birliklaridan unumli foydalanish orqali asarning milliy ruhini kuchaytirgan. Ayniqsa, o‘zbek oilasiga xos hayot tarzi, maishiy buyumlar, urf-odatlar va qarindoshlik munosabatlarini ifodalovchi birliklar qissaning badiiy-estetik qimmatini oshirishga xizmat qilgan.

Tilshunoslikda **etnografizmlar** muayyan xalqning turmush tarzi, urf-odatlari, marosimlari, milliy kiyimlari, taomlari va uy-ro‘zg‘or buyumlarini ifodalovchi leksik birliklar sifatida talqin qilinadi. Bunday birliklar badiiy matnda milliy koloritni yaratish va tarixiy-madaniy muhitni tiklashda muhim ahamiyat kasb etadi.

“Dunyoning ishlari” qissasida uchraydigan **beshik**, **alla**, **ko‘rpacha**, **supa**, **kalish**, **tolqon**, **gilam paypoq**, **anhor** kabi birliklar etnografik leksikaning yorqin namunalaridir. Mazkur birliklar oddiy predmet nomini ifodalash bilan cheklanmay, xalqning ko‘p asrlik turmush madaniyatini ham o‘zida mujassamlashtiradi. Masalan, **beshik** obrazi o‘zbek xalqining oilaviy qadriyatlari va farzand tarbiyasi bilan chambarchas bog‘liq tushunchadir. Asarda beshik haqida so‘z yuritilgan epizodlar faqatgina buyumni tasvirlash emas, balki ona mehrining ramzi sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, **alla** so‘zi ham milliy madaniyatning ajralmas qismi sifatida qo‘llanib, ona va farzand o‘rtasidagi ruhiy yaqinlikni ifodalovchi poetik vositaga aylanadi.

Shuningdek, **gilam paypoq** kabi milliy buyum nomlari ham asarda alohida badiiy yuklama bilan qo‘llangan. Bu birliklar orqali yozuvchi o‘zbek oilalaridagi mehr-oqibat, ota-ona roziligini olish, kattalarga hurmat ko‘rsatish kabi qadriyatlarni yoritadi. Natijada etnografik birliklar qahramonlarning ma’naviy dunyosini ochishga xizmat qiladi.

Asarda **supa**, **ko‘rpacha**, **anhor** singari so‘zlar ham voqealar sodir bo‘layotgan makonni aniq tasvirlaydi. Kitobxon ushbu birliklar orqali o‘zbek qishlog‘ining tabiiy muhiti, hovli hayoti va milliy turmush tarzini yaqqol tasavvur qiladi. Demak, etnografizmlar nafaqat nominativ, balki tasviriy-estetik vazifani ham bajaradi.

Qissada so‘zlashuv leksikasi ham nihoyatda faol qo‘llangan. O‘tkir Hoshimov qahramonlarni adabiy til me’yorida emas, balki ularning tabiiy kundalik nutqida so‘zlatadi. Bu esa badiiy matnning hayotiyligini sezilarli darajada oshiradi. Asarda **“xo‘p”**, **“bo‘ldi”**, **“qani”**, **“voy bolam”**, **“e, bolam”**, **“ha endi”**, **“qo‘yaver”**

kabi birliklar muntazam uchraydi. Bunday birliklar dialoglarni jonlantirib, qahramonlarning ruhiy holati, kayfiyati va bir-biriga bo‘lgan munosabatini ifodalashda muhim vosita hisoblanadi.

Ona nutqida uchraydigan **“jon bolam”**, **“o‘rgilay”**, **“aylanay”** kabi murojaatlar esa alohida emotsional-ekspressiv xususiyatga ega. Ushbu birliklar orqali yozuvchi ona qalbidagi cheksiz mehr, g‘amxo‘rlik va fidoyilikni tabiiy ifodalaydi. Kitobxon ushbu murojaatlarni o‘qir ekan, o‘zbek oilalariga xos samimiy muhitni his qiladi. So‘zlashuv leksikasining yana bir muhim vazifasi qahramonlarni individuallashtirishdir. Har bir personaj o‘ziga xos nutq vositalari orqali tasvirlanadi. Keksa avlod vakillari ko‘proq xalqona iboralar va maqollardan foydalansa, yosh qahramonlar sodda va ixcham nutq birliklarini qo‘llaydi. Shu tariqa yozuvchi personajlarning yoshi, ijtimoiy mavqei va dunyoqarashini ularning nutqi orqali ochib beradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, etnografizmlar va so‘zlashuv leksikasi *“Dunyoning ishlari”* qissasining badiiy mukammalligini ta’minlovchi asosiy til vositalaridan biridir. Ular milliy ruhni ifodalash, qahramonlarning xarakterini ochish, voqealar tasvirini tabiiylashtirish hamda kitobxonga kuchli estetik ta’sir ko‘rsatish vazifasini bajaradi. Shu bois ushbu leksik qatlam O‘tkir Hoshimov individual uslubining muhim belgilaridan biri sifatida baholanishi mumkin.

4. Chegaralangan leksikaning badiiy-uslubiy vazifalari

O‘tkir Hoshimov asarlarining badiiy jozibadorligini ta’minlovchi muhim omillardan biri til vositalaridan maqsadli va o‘rinli foydalanishidir. Adib badiiy matnda chegaralangan leksik birliklarni tasodifan emas, balki muayyan badiiy maqsadni ko‘zlab qo‘llaydi. Shu sababli dialektizmlar, etnografizmlar va so‘zlashuv leksikasi asarning g‘oyaviy mazmunini ochishga, obrazlarni individuallashtirishga hamda milliy ruhni ifodalashga xizmat qiladi.

Badiiy asarda har bir personaj o‘ziga xos nutq uslubiga ega bo‘lishi zarur. O‘tkir

Hoshimov bu tamoyilga qat’iy amal qiladi. Asarda ona, qo‘ni-qo‘shni, qarindoshlar va boshqa obrazlar bir xil uslubda emas, balki o‘z xarakteriga mos ravishda so‘zlaydi. Ana shu jihatdan chegaralangan leksika personajlarni individuallashtirishning muhim vositasi sifatida namoyon bo‘ladi.

Ona obrazi nutqida uchraydigan **«bolam»**, **«o‘rgilay»**, **«aylanay»**, **«jonim»**, **«voy bolam»** kabi murojaatlar nafaqat mehr-muhabbatni, balki o‘zbek xalqining oilaviy qadriyatlarini ham ifodalaydi. Ushbu birliklar kitobxon qalbida iliqlik uyg‘otadi va ona obrazining ruhiy olamini chuqurroq anglashga yordam beradi.

Yozuvchi qahramonlar nutqiga xalq maqollari, iboralar va hikmatli so‘zlarni ham tabiiy singdiradi. Natijada dialoglar sun’iy emas, hayotiy tus oladi. Bu esa badiiy matnning ishonarliligini oshirib, kitobxonni voqealar rivojiga yanada yaqinlashtiradi.

Chegaralangan leksika asarda tarixiy va milliy muhitni tasvirlashda ham muhim vazifa bajaradi. O‘zbek xalqining kundalik hayoti, uy-ro‘zg‘ori, kiyim-kechagi, taomlari va marosimlari bilan bog‘liq so‘zlar qissaning milliy ruhini kuchaytiradi. Ayniqsa, **beshik**, **alla**, **ko‘rpacha**, **supa**, **gilam paypoq**, **tolqon** kabi etnografik birliklar milliy madaniyatni aks ettiruvchi muhim til vositalaridir.

Adibning bunday birliklardan foydalanishi kitobxonda tasvirlanayotgan voqealar va muhitni ko‘z oldiga keltirish imkonini beradi. Badiiy matnda til vositalarining aynan shunday qo‘llanilishi lingvopoetikaning asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Chegaralangan leksikaning yana bir muhim vazifasi emotsional-ekspressiv ta’sirni kuchaytirishdir. Xalqona murojaatlar, so‘zlashuvga xos iboralar hamda dialektal birliklar qahramonlarning ruhiy kechinmalarini tabiiy ifodalashga xizmat qiladi. Ayniqsa, ona obrazi bilan bog‘liq sahnalarda qo‘llangan murojaat shakllari kitobxonga kuchli hissiy ta’sir ko‘rsatadi. Natijada asar nafaqat badiiy, balki tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, chegaralangan leksika milliy tafakkurning til orqali ifodalanishida ham muhim o‘rin egallaydi. Har bir xalqning dunyoqarashi, urf-odati va ma’naviy

qadriyatlari uning tilida aks etadi. O‘tkir Hoshimov aynan ana shu jihatdan xalq tilining imkoniyatlarini to‘liq namoyon etgan yozuvchilardan biridir.

Lingvopoetik nuqtai nazardan qaralganda, *«Dunyoning ishlari»* qissasidagi chegaralangan leksika birliklari matnning semantik yaxlitligini ta’minlaydi. Ular voqealar rivojini tabiiylashtiradi, personajlarning xarakterini ochadi va kitobxonning estetik didini shakllantirishga xizmat qiladi.

Demak, O‘tkir Hoshimov ijodida chegaralangan leksika badiiy tasvirning ajralmas qismi bo‘lib, yozuvchining individual uslubini belgilovchi muhim lingvistik omillardan biri hisoblanadi. Adib xalq tilining boy imkoniyatlaridan mohirona foydalanib, o‘zbek milliy ruhini badiiy matn orqali yuksak darajada ifodalashga erishgan.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, O‘tkir Hoshimovning *«Dunyoning ishlari»* qissasi o‘zbek badiiy adabiyotida xalqona til boyligini yuksak badiiy mahorat bilan aks ettirgan asarlardan biridir. Asarda qo‘llangan chegaralangan leksik birliklar, xususan, dialektizmlar, etnografizmlar va so‘zlashuv leksikasi nafaqat personajlar nutqining tabiiyligini ta’minlaydi, balki badiiy matnning g‘oyaviy-estetik mazmunini ochishga ham xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, dialektal birliklar qahramonlarning hududiy mansubligi, ijtimoiy muhiti va individual nutqini ifodalashda muhim vosita hisoblanadi. Etnografik leksika esa o‘zbek xalqining milliy turmush tarzi, urf-odatlari va ma’naviy qadriyatlarini yoritishga xizmat qiladi. So‘zlashuv leksikasi yordamida dialoglarning tabiiyligi ta’minlanib, obrazlarning ruhiy kechinmalari ishonarli ifodalangan.

O‘tkir Hoshimov xalq tilining boy imkoniyatlaridan samarali foydalangan holda badiiy matnning ta’sirchanligini oshirgan. Ayniqsa, ona obrazi nutqida qo‘llangan xalqona murojaatlar, mehr-muhabbat va ezgulikni ifodalovchi birliklar asarning emotsional ta’sirini kuchaytirgan. Bu esa yozuvchi individual uslubining o‘ziga xos

belgilaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, *«Dunyoning ishlari»* qissasidagi chegaralangan leksik birliklarni lingvistik va lingvopoetik jihatdan o‘rganish nafaqat O‘tkir Hoshimov ijodining til xususiyatlarini chuqurroq anglashga, balki zamonaviy o‘zbek tilshunosligida badiiy matn tadqiqotlarini rivojlantirishga ham muayyan hissa qo‘shadi. Kelgusida yozuvchining boshqa asarlaridagi chegaralangan leksik qatlamni qiyosiy tahlil qilish ushbu yo‘nalishdagi tadqiqotlarni yanada boyitishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Hoshimov O. **Dunyoning ishlari.** – Toshkent: Yangi asr avlodi.
Hojiyev A. **O‘zbek tili leksikologiyasi.** – Toshkent: O‘qituvchi.
Hojiyev A. **Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati.** – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi.
Nurmonov A. **O‘zbek tilshunosligi masalalari.** – Toshkent.
Begmatov E. **Hozirgi o‘zbek adabiy tilining leksik qatlamlari.** – Toshkent.
Shomaqsudov A., Shorahmedov Sh. **O‘zbek tili stilistikasi.** – Toshkent.
Yo‘ldoshev B. **Badiiy matn lingvopoetikasi.** – Toshkent.
Rahmatullayev Sh. **Hozirgi o‘zbek adabiy tili.** – Toshkent.
Rahmatullayev Sh. **O‘zbek tilining izohli frazeologik lug‘ati.** – Toshkent.
O‘zbek tilining izohli lug‘ati. 5 jild. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi.
Mirtojiyev M. **Hozirgi o‘zbek adabiy tili.** – Toshkent.
Mahmudov N. **Til va nutq.** – Toshkent.
Sayfullayeva R. va boshq. **Hozirgi o‘zbek adabiy tili.** – Toshkent.
Mengliyev B. **Hozirgi o‘zbek tili.** – Toshkent.
Rasulov R. **O‘zbek tili leksikologiyasi.** – Toshkent.